

Література

1. Агафонов И.Л. Обзор методов управления рисками инновационного проекта / И.Л. Агафонов // Менеджмент в России и за рубежом, 2004. – № 5. – С. 79-84.
2. Банкрутство і санація виробництва: теорія і практика кризового управління / Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков та ін. : монографія / за ред. О.В. Мозенкова. – Харків : ВД "Інжек", 2003. – 272 с.
3. Інноваційний розвиток економіки: модель, система, управління, державна політика. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – 432 с.
4. Карпунь І.Н. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посібн. / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2007. – 418 с.
5. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2008. – 440 с.

Карпунь І.Н. Структура и среда национальной инновационной системы Украины

Приведен перечень объектов инновационной деятельности в соответствии с Законом Украины "Об инновационной деятельности". Рассмотрена инновационная система как повышение уровня жизни населения и указаны основные направления ее формирования. Приведены основные элементы инновационной системы и иерархические уровни инновационной среды. Обоснована суть стратегии "наращивания" инновационного потенциала на предприятии и системы инновационного менеджмента.

Ключевые слова: инновация; инновационная система, среда, менеджмент.

Karpun I.N. Structure and environment of the national innovative system of Ukraine

The list of objects of innovative activity is resulted, in accordance with Law of Ukraine "On innovative activity". The innovative system as increase of standard of living of population is considered and basic directions of its forming are marked. The basic elements of the innovative system and hierarchical levels of innovative environment are resulted. Essence of strategy of "increase" of innovative potential on an enterprise and system of innovative management is found out.

Keywords: innovation; innovative system, environment, management.

УДК 657.224 Доц. Н.М. Клим, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОБЛІКУ ПОДАТКОВОГО ВЕКСЕЛЯ

Досліджено питання використання податкового векселя для покращення розрахунків між платниками податків та митними і податковими органами України. Визначено роль та функції податкового векселя в діяльності підприємства. Розглянуто особливості відображення в обліку та звітності операцій з використанням податкового векселя.

Ключові слова: податковий вексель, зобов'язання, розрахункові операції.

Розрахункові відносини підприємств потребують дотримання платіжної дисципліни для своєчасного і повного надходження в бюджет всіх платежів. При цьому нерідко виникає ситуація нестачі грошових коштів для проведення таких розрахункових операцій вчасно. У таких умовах податковий вексель стає не тільки зручною формою розрахунків з бюджетом, але і видом комерційного кредиту, оскільки оплата за векселем відбувається не відразу, а через певний час, протягом якого сума за векселем перебуває в розпорядженні векселедавця.

Методологічні аспекти відображення в обліку вексельних операцій висвітлено у працях Ф.Ф. Бутинця, Н.М. Ткаченко, Р.Л. Хом'яка, В.М. Пархоменка та інших вітчизняних вчених. Невирішеність теоретичних питань особливостей обліку податкового векселя з дотриманням норм законодавчих актів починається на практиці розрахункових відносин платників податків та митних і податкових органів, які отримують векселі.

Метою дослідження є дослідити теоретичні засади застосування податкового векселя під час розрахунків з бюджетом та вивчити особливості відображення таких операцій в обліку згідно з чинним законодавством.

Підприємства, незалежно від форм власності, під час відображення операцій з векселями в обліку повинні керуватись відповідними нормами законодавчих актів України та П(С)БО. Згідно зі ст.14 Закону №3480-ІУ, вексель – це цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання терміну платежу певну суму власнику векселя (векселедержателю) [1].

Залежно від типу векселів, а також від того, у яких операціях їх застосовують, їх відображення у формах фінансової звітності та у бухгалтерському обліку відбувається по-різному. За формою і способом використання векселі бувають прості і переказні, та існують виключно в документарній формі [2]. Простий вексель виписує позичальник (векселедавець) і містить нічим не обумовлене зобов'язання сплатити певну суму грошей кредитору (векселедержателю).

Переказний вексель (тратта) виписує кредитор (векселедавець) і містить письмовий наказ однієї особи (юридичної або фізичної) іншій особі сплатити в зазначений термін певну суму грошей третій особі. Під час ввезення (пересилання) товарів на митну територію України платники податків можуть за власним бажанням надавати органам митного контролю податковий вексель на суму податкового зобов'язання.

Поняття податкового векселя є похідним від загально визначеного поняття векселя. Законом України "Про ПДВ" визначено, що податковий вексель – це письмове безумовне грошове зобов'язання платника податку сплатити до бюджету відповідну суму коштів у порядку та терміни, визначені цим Законом, що підтверджується комерційними банками шляхом авалю, який видається платником на відтермінування сплати ПДВ, що справляється під час імпорту товарів на митну територію України [3]. Аналогічні, здебільшого визначення терміну податкового векселя, є в інших законодавчих актах з питань оподаткування.

У Проекті Податкового кодексу України відсутнє поняття податкового векселя і визначене лише поняття векселя як цінного паперу і виду кредитних грошей, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити у встановлений термін і в певному порядку визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Застосування загального поняття векселя до податкового векселя можливе, на наш погляд, з урахуванням його ролі в діяльності підприємства та характерних відмінностей. Роль податкового векселя в діяльності підприємства повинна бути врахована при організації бухгалтерського обліку розрахункових операцій на підприємстві (рис. 1).

Рис. 1. Роль операцій з податковими векселями в діяльності підприємства

З огляду на роль податкового векселя, можна виділити основні функції, які виконує податковий вексель:

- фінансову – видача податкового векселя підтверджує необхідність сплати податкового зобов'язання і не супроводжується зустрічним рухом товарів;
- забезпечувальну – ним засвідчується підтвердження виконання податкового зобов'язання;
- фіскальну – податковий вексель є засобом сплати податків, зборів і платежів до бюджету.

Вважають, що податковий вексель за формою і способом використання уподібнюється до простого векселя, проте обов'язковою умовою є те, що податковий вексель має бути підтвердженим авалем (поручительством) комерційного банку. У цьому випадку комерційний банк бере на себе зобов'язання оплати податковий вексель у випадку непогашення його платником у визначені терміни.

Термін, на який видається податковий вексель, не може перевищувати 30 днів від часу його поставки митному органу (за виключенням імпорту товарів для окремих видів діяльності, що мають сезонний характер чи здійснюються з використанням довготермінових угод). Видача податкового векселя здійснюється в момент митного оформлення товарів у термін, встановлений для сплати ПДВ. При цьому його видають на повну суму податкового зобов'язання, нарахованого за вантажною митною декларацією (за винятком тимчасової чи неповної, періодичної чи попередньої декларації) і виписують на кожну вантажну митну декларацію окремо. Існує обмеження: якщо митна вартість одної партії товарів перевищує 80 млн грн, то на повну суму податкового зобов'язання, нарахованого за однією митною декларацією, можуть видавати кілька податкових векселів [3].

Механізм використання податкового векселя в загальному вигляді можна представити так: 1) нараховуються податкові зобов'язання за вантажною митною декларацією; 2) видається податковий вексель (який погашається в установленний термін грошовими коштами чи зобов'язання по ньому відображається в декларації по ПДВ); 3) після погашення зобов'язань за векселем відображається податковий кредит.

Видані податкові векселі, зазвичай, класифікують за трьома категоріями [6]:

- 1 *категорія* – термін оплати зобов'язань за податковим векселем виникає до закінчення терміну подачі декларації в податковий орган за звітний (податковий) період, в якому відбулось його виставлення органом митного контролю;
- 2 *категорія* – термін оплати зобов'язань за податковим векселем виникає після закінчення терміну подачі декларації в податковий орган за звітний (податковий) період, в якому відбулась його поставка органом митного контролю;
- 3 *категорія* – на дату представлення податкового векселя органом митного контролю платник податку має підтверджену суму бюджетного відшкодування, яка дорівнює або більша сума за зобов'язання по цьому податковому векселю.

Для обліку операцій з векселями Планом рахунків передбачено декілька рахунків, проте відображення операцій з обліку податкових векселів здійснюється з використанням рахунку 621 "Короткострокові векселі, видані у національній валюті" [5, 6].

Залежно від категорій податкових векселів, їх відображення в бухгалтерському обліку відбувається по-різному. У табл. відображено оптимальний, на наш погляд, в плані дотримання законодавства, порядок обліку операцій з податковим векселем на рахунках бухгалтерського обліку.

Табл. Відображення в обліку операцій з використанням податкового векселя

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1	Виставлений податковий вексель митному органу	377 643	621 377
Вексель 1-ї категорії, проплачений у місяці поставки або в наступному періоді до настання терміну його погашення			
2	Сума зобов'язань за податковим векселем, сплачена в бюджет (вексель погашений)*	621	311
3	Відображена сума зобов'язань за векселем у складі податкового кредиту (у момент перерахування грошових коштів у бюджет)	641	643
Вексель 2-ї категорії:			
4	Відображена сума зобов'язань за векселем у складі податкових зобов'язань	621	641
5	Відображена сума зобов'язань за векселем у складі податкового кредиту (у наступному періоді після погашення векселя)	641	643
За наявності бюджетного відшкодування оп. 2-5 не проводять, а натомість записи мають такий вигляд:			
6	Погашені зобов'язання за податковим векселем бюджетним відшкодуванням	621	641/бюджетне відшкодув.
7	Відображена сума зобов'язань за векселем у складі податкового кредиту	641	643

Примітка: * сума зобов'язань за векселем не включається у склад податкових зобов'язань, а погашається шляхом перерахування коштів у бюджет. Під час перерахування грошових коштів у бюджет у платіжних дорученнях вказується код оплати – 109 і номер податкового векселя.

Якщо з будь-яких причин платник порушив термін оплати податкового векселя, то його протест не здійснюється, а сума, вказана в непогашеному векселі, признається податковою заборгованістю банку-аваліста з проведенням відповідних процедур для забезпечення його відшкодування в порядку, передбаченому законодавством для погашення податкового боргу.

Важливим питанням є також порядок відображення податкових векселів у фінансовій звітності. Оскільки під час виставлення податкового векселя виникає зобов'язання, це констатують у Пасиві балансу.

У П(С)БО 11 і П(С)БО 2 під поточними зобов'язаннями розуміють зобов'язання, що будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу [4, 5]. Згідно з цим визначенням, не важливо, виникла заборгованість у ході операційної діяльності чи ні, – основним критерієм віднесення заборгованості до поточної є термін її погашення. Податкові векселі підтверджують зобов'язання векселедавця про сплату в установлений термін зазначених у векселі сум податків і зборів (термін оплати до 30 днів з дня його подання митному органу), а не товарів (робіт і послуг). Тому, якщо крім критерію терміновості у разі визнання поточних зобов'язань за векселями враховують критерій операційності (видів діяльності), то податкові векселі варто однозначно відображати в рядку 610 Балансу.

Вирішення питань відображення в обліку та звітності податкових векселів дасть змогу адаптувати систему обліку на кожному підприємстві до вимог національного законодавства та розширить можливості їх використання у практиці розрахунків платників податків та митних і податкових органів України.

Література

1. **Про цінні папери і фондовий ринок:** Закон України від 23.02.2006 р., № 3480-УІ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.com.ua>. – (зі змінами і доповненнями).
2. **Про обіг векселів в Україні:** Закон України від 05.04.2001 р., № 168/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.com.ua>. – (зі змінами і доповненнями).
3. **Про ПДВ:** Закон України від 03.04.97 р., № 167/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.com.ua>. – (зі змінами і доповненнями).
4. **П(С)БО 2 – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс",** затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р., № 87 (зі змінами і доповненнями).
5. **П(С)БО 11 – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання",** затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р., № 20 (зі змінами і доповненнями).
6. **Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій:** Наказ Мінфіну України: зареєстровано в Мінюсті України 21.12.99 р. за № 893.4186, зі змінами і доповненнями).
7. **Методичні вказівки** щодо порядку адміністрування видачі і погашення податкових векселів. – № 255 Лист ДПА від 22.12.2005 р., № 25595/7/16-1517.

Клым Н.М. Особенности использования и учета налогового векселя

Исследован вопрос использования налогового векселя для улучшения расчетов между налогоплательщиками и таможенными и налоговыми органами Украины. Определены роль и функции налогового векселя в деятельности предприятия. Рассмотрены особенности отображения в учете и отчетности операций с использованием налогового векселя.

Ключевые слова: налоговый вексель, обязательство, расчетные операции.

Klim N.M. accounting features of tax bill of exchange

Questions of use of tax bill of exchange are explored in article for the improvement of computations between taxpayers and custom and tax organs of Ukraine. A role and functions of tax bill of exchange is definite in the enterprise activity. Reflection features are considered in consideration and accounting operations with the use of tax bill of exchange.

Keywords: tax bill of exchange, debt, computation the operations.

УДК 336.14

Доц. М.В. Корягін, канд. екон. наук – Львівська КА

**СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОЗНАКИ БЮДЖЕТУ
ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ**

Проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених щодо змісту дефініції "бюджет", на основі чого обґрунтовано своє розуміння сутності цієї категорії. Доповнено визначення бюджету через виконуваним ним функції. Виокремлено суб'єкти бюджетних відносин та визначено їх основні функціональні завдання. Охарактеризовано головні ознаки бюджету як економічної категорії.

Ключові слова: бюджет, доходи та видатки бюджету, ознаки бюджету, суб'єкти бюджетних відносин, функції бюджету.

Постановка проблеми. Чільне місце в соціальному та економічному розвитку кожної країни належить проблемам бюджету, адже бюджет належить до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо торкається інтересів усіх членів суспільства. У бюджеті будь-якої країни відбиваються важливі економічні, соціальні та політичні проблеми держави та кожної людини зокрема. Водночас успішне вирішення проблем бюджету можливе лише за умови правильного розуміння його сутності, ролі та місця в системі економічних відносин.

Широке коло питань, пов'язаних із бюджетом та бюджетними відносинами висвітлили у своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як О. Кириленко, Ю. Пасічник, О. Васирик, В. Федосов, С. Юрій, С. Фішер, Р. Дорнбуш та інші. Однак, незважаючи на сталий інтерес до цієї проблеми, безліч її аспектів залишається недостатньо висвітленими та портебує подальшого опрацювання. Серед науковців немає єдиної думки щодо розуміння сутності "бюджету", його ролі та значення в системі фінансових відносин, що й зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Методика досліджень. Метою роботи є ретроспективний аналіз визначення сутності категорії "бюджет" в сучасній економічній літературі та здійснена на його основі її власна інтерпретація, доповнення визначення "бюджету" через виконуваним ним функції.

Результати дослідження. За сучасним тлумаченням термін "бюджет" формувався завдяки тривалому історичному розвитку суспільства. Поняття "бюджет" французького походження. Адже саме у Франції вперше було складено звіт, який вміщував усереднені дані про державні доходи та видатки країни. Цей звіт був максимально схожим на документ, який згодом отримав назву "бюджет". Склав його у 1781 р. Ж. Неккер, міністр фінансів Франції. Ж. Неккер був прихильником ощадливого витрачання державних коштів, за що потрапив у неласку до королівського оточення й змушений був піти у відставку.